

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVIROPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббаровова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIK LARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LIH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoiri Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARNING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shyirin Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRATUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDOKILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> "MOTIVATSION YONDASHUV" HAMDA "KREATIV FIKRLASH" TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

ABDULKHAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPON'S ARTISTIC AND AESTHETIC HERITAGE

Uroкова Oysuluv Jamoliddinovna,

Doctor of Philosophy (DSc), Associate Professor,
Head of the Department of Social and Humanitarian Sciences,
Andijan State Medical Institute
E-mail: Oysuluv78@mail.ru

Abstract. This article discusses the relevance of Cho'lpon's artistic and aesthetic heritage in the modern era. As a prominent Jadid thinker, he linked the idea of enlightenment with human perfection, national freedom, and independence, turning these values into the main aesthetic principle of his creative work.

Keywords: Cho'lpon, aesthetic heritage, enlightenment, beauty, freedom, artistic thinking.

ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna,

falsafa fanlari doktori (DSc), dotsent
Ijtimoiy gumanitar fanlar kafedrasini mudiri,
Andijon davlat tibbiyot instituti

Annotatsiya. Ushbu maqolada Cho'lponning badiiy estetik merosi bugungi kunda dolzarb ahamiyatga egaligi, taniqli jadid allomasi sifatida ma'rifatparvarlik g'oyasini inson kamoloti, el-yurt ozodligi va mustaqilligi bilan bog'laganligi, uni o'z badiiy ijodining asosiy estetik prinsipiga aylantirganligi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Cho'lpon, estetik meros, ma'rifatparvarlik, go'zallik, ozodlik, badiiy tafakkur.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N26>

Kirish. Xalqimizning boy falsafiy va estetik tafakkuri asrlar davomida shakllanib, bugungi ma'naviy hayotimizning asosiy poydevorlaridan biriga aylangan. Ushbu tafakkur taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shgan jadid ma'rifatparvarlari, xususan, Abdulahad Sulaymon o'g'li Cho'lponning ilmiy, badiiy va falsafiy merosini chuqur o'rganish hozirgi davrda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Zero, Cho'lpon o'z ijodida milliy uyg'onish, inson kamoloti va erkin fikrlash g'oyalarini ilgari surgan, ularni ijtimoiy adolat, ma'naviy ozodlik va estetik go'zallik tushunchalari bilan uyg'unlashtirgan yirik mutafakkir sifatida e'tirof etiladi.

Cho'lponning asarlarida ifodalangan ma'rifatparvarlik ruhi, milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik, insonparvarlik va ijtimoiy adolat g'oyalari bugungi kunda ham jamiyatimizning ma'naviy yangilanish jarayonida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Uning badiiy merosi nafaqat adabiyotshunoslik yoki estetika nuqtai nazaridan, balki falsafiy tafakkur evolyutsiyasi, milliy ong va ma'naviy qadriyatlar shakllanishi nuqtai nazaridan ham bebaho ilmiy manba hisoblanadi.

Bugungi kunda Cho'lpon ijodini falsafiy-estetik tahlil etish, uning g'oyalari va asarlaridagi insonparvarlik mohiyatini qayta ochish, milliy o'zlikni yuksaltirish jarayonida ularni amaliy jihatdan tatbiq etish — o'zbek xalqining ma'naviy taraqqiyoti uchun muhim nazariy va amaliy ahamiyatga egadir. Shu bois Cho'lponning estetik dunyoqarashi, uning asarlaridagi go'zallik, ozodlik va ma'rifatparvarlik g'oyalari zamonaviy falsafiy tadqiqotlarda alohida ilmiy e'tiborga loyiqdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, «XX asr boshlaridagi millatimiz taqdirini, uning boshiga tushgan fojialarni, ozodlik va erkinlik qadrini hech kim bu mumtoz shoirimiz kabi yuksak pardalarda kuylagan emas».[1]

Cho'lponning nazmiy va nasriy asarlari, shuningdek, uning ma'rifatchilik, tarjimachilik va badiiy-estetik merosi adabiyotshunos olimlar tomonidan ma'lum darajada o'rganilgan bo'lsa-da, bu yo'nalishdagi izlanishlar hali to'liq yakuniga yetgan deb bo'lmaydi. Adib ijodining ko'p qirrali tabiati, uning har bir asarida mujassam bo'lgan milliy uyg'onish, insonparvarlik, ozodlik va adolat g'oyalari chuqur falsafiy-estetik tahlilni talab etadi. Cho'lponning voqelikka bo'lgan g'oyaviy-ijtimoiy munosabati, maqsad va intilishlari uning sermahsul ijodida badiiy-estetik jihatdan o'ziga xos tarzda ifodalangan. U o'z asarlarida jamiyatdagi adolatsizlik, mustamlakachilik va jaholatga qarshi inson tafakkuri, ma'rifat va erkinlik qudrati orqali kurash olib borgan. Shu bois, Cho'lpon ijodi nafaqat adabiy hodisa, balki ijtimoiy-falsafiy tafakkur taraqqiyotining muhim bosqichi sifatida e'tirof etiladi. Uning she'r va nasrlarida inson qalbining nozik kechinmalari, milliy ruh, ijtimoiy ong va estetik tafakkur uyg'unlashgan bo'lib, bu jihatlar o'zbek adabiyotining yangi davr bosqichiga o'tishida hal qiluvchi omil bo'lgan. Cho'lpon ijodini shu nuqtai nazardan tahlil etish, uning badiiy-estetik qarashlari va ma'naviy qadriyatlarini zamonaviy falsafiy tafakkur kontekstida tadqiq qilish bugungi kunda ham dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biridir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Cho'lpon ijodi bo'yicha xorijiy davlatlarda ham ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Jumladan, Usmon Xo'ja o'g'li, Y.Benzing, X.Samioglu, Tohir Shokir o'g'li Chig'atoy, X.O'zboy, Eduard A.Ollvort, Temur Xo'ja o'g'li, Halim Qora, Xisao Ko'maku kabi jamiyatshunos olimlar Cho'lpon adabiy merosining turli qirralarini tahliliy o'rganishgan. Qozoq adibi Esong'ali Rovshanov shunday yozgan: «Hamalning ot qulog'i ko'rinmas ko'raydin tunlarida safarga chiqqanmisiz? Ana shunda olis-olislarda, ko'z yetmas yiroqda, qop-qorong'i osmonning bir chekkasini bexosdan tilgan chaqmoq borliqni bir lahzada yoritib o'tadi. Bir lahzadan keyin olam yana qorong'ilikka g'arq bo'ladi. O'zbek shoiri Cho'lponni o'qiganimda o'sha chaqmoq shu'lasini ko'z oldimga keltiraman». [2]

Muhokama. Cho'lpon ijodi xalqning estetik dunyoqarashi va badiiy tafakkurini yuksaltirish yo'llarini ko'rsatadi. Natijada Turkistonda shakllangan jadidchilik harakati millatning ijtimoiy-siyosiy, madaniy hayotiga jiddiy ta'sir ko'rsatib, yangicha tafakkur shakllanishiga ma'naviy zamin yaratdi.

Cho'lpon tafakkuri erkinligining va estetikasining shakllanishida quyidagi omillar muhim o'rin tutdi: birinchidan, xalq ongini, tafakkur tarzini o'zgartirish, yangilash uchun ozodlik, ijtimoiy-siyosiy masalalar hal etilishi lozim edi; ikkinchidan, ijtimoiy hayotga, o'zgarib borayotgan jamiyatga munosabatda yangicha dunyoqarashni shakllantirish; uchinchidan, milliy yuksalish uchun madaniyat va ma'rifat, adabiyot va san'atning yangi yo'llarini egallash; milliy-madaniy, badiiy qadriyatlarni umumbashariy jihatlar bilan boyitish; adabiyot va san'atning zamonaviy estetik omillarini egallash kerak edi.

Cho'lpon garchi adabiyotning turli janrlarida ijod qilgan bo'lsa-da, uning nasr, nazm, nazariy asarlarini birlashtiruvchi asosiy masala – xalqning ozodligi, erki va ma'rifatparvarlik yo'li edi. Cho'lpon ma'rifatparvarlikni himoya qilgan yillardayoq bu harakatning Turkiston va xalq ruhi, ma'naviyatini yuksaltirishda kuchsiz ekanligini, odamlar tafakkuridagi mustamlakachilik, tuhmat va ig'volardan qutulib, yangicha hayot yo'lga o'tish va shunga binoan kurashish zarurligini chuqur idrok etgan.

«Hech to'xtamasdan harakat qilib turg'an vujudimizga, tanimizga suv-havo naqadar zarur bo'lsa, maishat yo'lida har xil qora kirlar ila kirlangan ruhimiz uchun ham shul qadar adabiyot kerakdir», [3]– deb yozgan edi Cho'lpon.

Natijalar. Jadidlarni falsafiy jihatdan jipslashtirishdan asosiy maqsad – Turkiston Muxtoriyati davlatini vujudga keltirish va unda milliy, ma'naviy, estetik ulg'ayish yo'llarini yoritish edi. «Yurt» jurnali sahifalarida jadidlardan A.Zakiriy, Z.Validiy, Ahmad Sardor, Shokir Muxtoriy, Mustafo Subhiy, A.Bek, His va Qalandarning fikr-mulohazalari, badiiy asarlari chop etildi. 1917-yil 3-avgustda «Yurt» jurnalida Cho'lponning «O'zbeklar ham Turkiston» she'ri bosiladi:

Ulug' Turkiston! Senga ne bo'ldi?
Sababu vaqtsiz gullaring so'ldi.
Ajel kelmasdan nega sen o'lding?
Salqun qabrg'a nechun ko'milding?.. [4]

She'rning asosiy falsafiy ijtimoiy, estetik ma'nosi shundan iboratki, shoir o'zbek xalqini ittifoq, hamjihatlikka chaqiradi, bunda ulug' Turkiston manfaatlari, uning buyuk tarixi o'zbek xalqi uchun yordamchi va inqirozdan qutqaruvchi yo'lboshchi bo'lishiga da'vat etadi. Bu fikr tufayli milliy tariximiz va mamlakat taqdiriga zarur bo'lgan xalq suvsiz sahrolarni gulistonga, elni erkin va ozod etishga qodir bo'ladi. Shoir xalq vakillarining qalbida ozodlikka intilish bilan yiroq safarga otlanganini badiiylashtiradi. Uning Turkiston xalqlarini G'arb va jahondagi ilg'or hayotga chorlashi, odamlarni birlashtirib, obod o'lka yaratishga da'vat etishi, go'zal hayot qurishga undashi jadidlarning ta'lim, tarbiya, ma'naviyat bo'yicha fikrlarining badiiy-estetik ifodasi sifatida ko'zga tashlanadi, Cho'lpon bu bilan shaxs tafakkurida ozodlik tuyg'ularini shakllantiradi.

Barcha ilg'or fikrli jadidlar qatori Cho'lpon ham Turkistonni chulg'ab olgan turli qora bulutlar qo'ynida bu kayfiyatdan chiqib ketish yo'llarini o'ylab, ko'proq ijtimoiy-ma'rifiy va ozodlik muammolari bilan shug'ullandi. Sho'rolar hukmronligi boshlanishi bilan adib ijodida ijobiy xarakterdagi orzular o'rnini dildagi istaklar, ideal va estetik tuyg'ular egallay boshladi. Avvalgi, mustamlakachilik davridagi zulm yana kuchayib, adolatsizlik va qaramlikning yangi yo'l va to'siqlarini yarata boshladi.

Shu ma'noda, Cho'lpon asarlari umri boqiy, mazmun jihatdan puxta va go'zallik bilan yo'g'rilgan. Darhaqiqat, garchi Cho'lpon asosan nazmda ijod qilgan, o'zini ruh shoiri sifatida namoyon qilgan bo'lsa-da, uning milliy-estetik g'oyalari jamiyat, millat ruhini, kayfiyatini o'zgartirish, yangilashga qaratilgan edi. U nasriy asarlaridagi obrazlar xarakteri, tili va xatti-harakatlarida ana shu pok insoniy ruh va kayfiyatni saqlab qolishga, e'zozlashga harakat qilgan.

Cho'lponning barcha asarlarida badiiy-estetik obrazlar yetakchilik qiladi. Ushbu asarlarning asosiy mazmuni qayg'u-hasratlardan uzoqlashish, xalqning erkin, ijtimoiy hayot kechirish maqsadida ozodlik, erkinlikka intilishlarini, orzusini yuksaltirish edi.

Cho'lponning estetik merosi, badiiy g'oyalari go'yoki cheksiz ummonni eslatadi. Yelkan dengiz uzra suzganday, qayerda, qanaqa bo'ron, siljishlarga duch kelishini bilmaganday, Cho'lpon ham koinot bag'rida nihoyatda ko'p ziddiyat va to'siqlarga uchrasa-da, har bir jarayonga o'ziga xos badiiy-estetik obrazlar orqali javob berishga intildi.

Shoir ijodida badiiy obrazlar Turkiston va uning xalqi osmonida to'plangan bulutlarning tarqalishini istagan she'riyatning binafshaday gullashiga bag'ishlangan, Vatan quyosh nuri bilan balqib, xalq ozod va erkin hayot bag'riga kirishini orzu qilgan fikrlar bilan to'ldirildi. Cho'lponning badiiy-estetik qarashlari o'zbek xalqi ozodligi yo'lidagi muhim falsafiy manbalardan hisoblanadi.

Cho'lpon jadidchilik harakatining ijtimoiy, siyosiy, badiiy, estetik g'oyalari ta'sirida yetuk ijodkor bo'lib shakllandi. Jadidchilik harakatining ma'rifatparvarlik, insonparvarlik, vatanparvarlik va xalq ma'naviyatini yuksaltirishga qaratilgan dunyoqarashi adib ijodiy faoliyatining asosiy qismini belgilaydi. Shu bois Cho'lpon ma'rifatparvar yozuvchi sifatida bashariyatga tanildi, ijodining aksariyat qismi karaxt xalq orasida ma'rifat uchqunlarini yoqdi va ularga mash'al bo'ldi.

Cho'lponning tabiat, jamiyat, inson, adabiyot va san'at xususidagi estetik falsafiy qarashlari milliy ma'rifatparvarlikni rivojlantirishga hissa qo'shib, ma'rifatni estetikaning «go'zallik» kategoriyasi darajasiga ko'tardi.

Buyuk iste'dod mavjud mashhur asarlarga, voqealarga ergashibgina qolmaydi. U ijtimoiy hayotda ham o'z aksini topadi. Cho'lpon ham G'arb teatri durdonalari bilan cheklanmay, yuragiga yaqin, qalbini egallagan milliy hayot lavhalariga diqqatini qaratadi va Sverdlin bilan birgalikda Yusufjon qiziq bilan bog'liq uch pardali, yetti ko'rinishdagi «Yana uylanaman» sahna asarini yaratadi. Bunda V.Yanning «Hujum» pьesasidagi Cho'lponning qo'shimchalari ham katta ahamiyat kasb etadi. Unda qahramonlar tili individuallashtiriladi, xalq kuylaridan keng foydalaniladi. Bular V.Yandan qanchalik uzoq bo'lsa, Cho'lponga shunchalik yaqin bo'lgani uchun V.Yan ushbu asarni Cho'lpon bilan birga yozganligini ta'kidlaydi. Buni bir vaqtlar S.Husayn ham tasdiqlagan. «Ruschadan tarjima qilg'on Cho'lpon bu asarga bog'liq mahoratini to'kib solgan. Asarning quruq tilini emas, hatto, kishining zavqini qitiqlaydigan so'z o'yinlarini joy-joyida ishlatib, mukammallashtirgan».[5]

Cho'lpon nafaqat iste'dodli dramaturg, benazir tarjimon, xorijiy tillar savodxon edi, balki ayni vaqtda aktyordan ona tilini yaxshi bilish va sahnada undan ustalik bilan foydalanish qobiliyatini yuksaltirishni ham talab qilardi. Salohiddin Mamajonov arab harfida bosilgan Cho'lponning teatrshunoslikka doir maqolalari xususida fikr yuritib shunday yozadi: «Uningcha, so'z aktyor uchun «ko'z qorasi»dir. O'zbek sahnasi yosh bo'lganligi uchun unda yaxshi so'zlovchi aktyorlar juda kam, hatto «hali tugal ma'nosi bilan madaniy aktyor ham yo'q». Ko'pgina aktyorlarning o'yin hunariga qaraganda so'z hunari, albatta, zaif. Go'zal va ustalaracha o'ynag'on aktyor go'zal va ustalaracha ham gapirishni bilsin. Shunda o'yin bilan so'z birlashib, tomoshani to'latadi».[6]

Xulosa. Cho'lpon taniqli jadid allomasi sifatida ma'rifatparvarlik g'oyasini inson kamoloti, el-yurt ozodligi va mustaqilligi bilan bog'ladi, uni o'z badiiy ijodining asosiy estetik prinsipiga aylantirdi. Cho'lpon estetikasini anglash uning buyuk umumbashariy g'oyalarini, yuksak insoniy tuyg'ularini yurakka singdirib olish, tabiat go'zalligi va inson ulug'vorligini adib ko'zi bilan ko'rib, qalbi bilan his etishdir.

Cho'lpon – XX asr o'zbek ma'naviy-ma'rifiy hayotining eng yirik vakillaridan biri sifatida, millat uyg'onishining ma'naviy ramziga aylangan siymodir. U taniqli jadid allomasi sifatida ma'rifatparvarlik g'oyasini inson kamoloti, el-yurt ozodligi va milliy mustaqillik bilan uzviy bog'ladi hamda bu g'oyalarni o'z badiiy ijodining asosiy estetik tamoyiliga aylantirdi. Uning asarlarida insonning ma'naviy barkamollikka erishishi, tafakkurning ozodligi, adolat va erkinlik kabi umuminsoniy qadriyatlar badiiy obrazlar orqali chuqur falsafiy va estetik talqinda yoritilgan. Cho'lpon estetikasini anglash bu, avvalo, uning inson, tabiat va jamiyat haqidagi falsafiy qarashlarini tahlil etish, go'zallik va ezgulikni hayot mazmuni sifatida ko'rgan badiiy dunyoqarashini tushunish demakdir. Uning badiiy-estetik konsepsiyasi faqat adabiy jarayon doirasida emas, balki falsafa, madaniyatshunoslik va ijtimoiy tafakkur rivoji bilan ham chambarchas bog'liqdir. Cho'lpon uchun go'zallik bu nafaqat estetik hissiyot manbai, balki inson ruhiy ozodligi va ma'naviy yuksalishining mezonidir.

Uning she'riy va nasriy asarlarida inson qalbi, vijdoni, orzu-intilishlari bilan tabiat go'zalligi o'rtasidagi uyg'unlik chuqur badiiy tahlil orqali ochib beriladi. Cho'lpon estetikasi insonni borliqning markaziga qo'yadi; u insonni tafakkur, muhabbat, ijod va erkinlik orqali kamolga yetadigan mavjudot sifatida tasvirlaydi. Shu ma'noda, Cho'lponning ijodiy merosi milliy adabiyot doirasidan chiqib, umumbashariy ma'naviy qadriyatlar tizimida ham alohida o'rin egallaydi.

Bugungi globallashuv va raqamli ong davrida Cho'lpon asarlariga murojaat etish, u ilgari surgan falsafiy-estetik g'oyalarni qayta o'rganish nihoyatda muhimdir. Chunki adib asarlaridagi ma'rifat, erkinlik, adolat, go'zallik va insoniylik haqidagi qarashlar zamonaviy jamiyat uchun ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. U insonni o'z tafakkuri, e'tiqodi va axloqiy pozitsiyasi orqali jamiyatni yangilashga undaydi. Demak, Cho'lpon estetik merosi bu o'zbek milliy tafakkurining badiiy-falsafiy cho'qqisi, xalqimizning ozodlik, adolat va ma'naviy kamolot yo'lidagi intilishlarini ifodalovchi bebaho ma'naviy xazinadir. Uning g'oyalari bugun ham yosh avlodni vatanparvarlik, insonparvarlik, ma'rifat va ijodiy fikrlash ruhida tarbiyalashda muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – B. 9.
2. Cho'lpon. She'rlar. 31.08.2015 // kh – davron. uz.kutubxona
3. Cho'lpon. Asarlar. IV jild. – Toshkent: Akademnashr, 2016. – B. 4.
4. Karimov N. Cho'lpon. – Toshkent: Sharq, 2003. – B. 83.
5. Husayn S. O'zbek teatri. – Samarqand-Maskov, 1929. – B. 80.
6. Mamajonov S. Bizning Cho 'lpon. – Toshkent: Yozuvchi, 1997. – B. 22–23

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).